

Žehnanie sa = klaňanie sa Bohu

(1. Božie prikázanie v praktickom živote)

Jezuita poučoval študentov v Ríme o liturgike a jej vývoji (vyhadzovaná prizabudnutá podstata)

Božia Liturgia (= Služba) je základ, osnova, fundament a podstata náboženského kultu. Istý jezuitský profesor, ktorý prednášal východnú liturgiku na Pápežskom orientálnom inštitúte Gregoriánskej univerzity – *Pontificio Istituto Orientale* v Ríme (**Robert Taft, SI**) raz veľmi trefne charakterizoval častý "vývoj" Liturgie v praxi:

Svätí Otcovia Cirkvi pohrúžení v modlitbách a pôstoch zostavili základnú schému obradu na vyjadrenie ľudskými slovami nevyjadriteľného tajomstva Božej Služby (Služby, ktorou Boh slúži človeku). Tak vznikla najpodstatnejšia časť Božestvennej Liturgie. V priebehu storočí sa však k tomuto posvätnému základu v rozličnom čase, pri rozličných príležitostiach a z rozličných dôvodov pridávali iné, viac alebo menej devocionálne, nie podstatné, lokálne dodatky. Po určitom čase, keď už bola Božestvenná Služba neúnosne dlhá, sa, ako to už býva, prizabudlo, čo bolo pôvodné-podstatné a čo neskoršie pridané-nepodstatné. V snahe skrátiť neúnosne dlhú Liturgiu, sa častokrát stávalo, že neodborným zásahom samozvaných odborníkov sa vyhodilo to pôvodné podstatné – a ponechalo sa to nepodstatné. Práve pre tento dôvod sa študuje a prednáša liturgika na teologických fakultách a prednášajúci má byť nielen expertom v danej oblasti, ale musí byť i rovnako svätý, lebo len človek plný Svätého Ducha chápe tajomstvo ukryté v obradoch Božej Služby.

Vypráva sa aj iný podobný príbeh zo sveta hmyzu:

Príklad o namrzenom vypasenom pavúkovi

Jeden pavúk, celý ubiedený, vychudnutý a premrznutý si na začiatku jari na vhodnom kríku s veľkou námahou vybudoval sieť na chytenie svojej potravy. Neustále ju zväčšoval, opravoval a upravoval, až bola dokonalá a zabezpečila mu, že v priebehu leta nalovil toľko lietajúceho hmyzu, že sa sám vo svojej váhe až temer ztrojnásobil. V jedno sychravé septembrové ráno sa vypasený pavúk zobudil celý namrzený a začal sa prechádzať po svojej sieti, aby robil poriadky... Rozhodol sa odstrániť staré nepotrebné potrhane vlákna. Tu odštikol, tam odštikol,... tu odstránil zo svojej siete suchý list, tam zasa vlákno s mŕtvym vycucaným telíčkom... Konečne došiel až na samý horný koniec svojej siete, kde zazrel hrubé vlákno týčiace sa až kdesi do neznáma smerom hore.

— *Aááá... ďalšie zbytočné vlákno!* – pomyslel si a štik. Ale beda, keď to urobil, celá sieť sa mu zrútila a potrhala. Bolo to totiž základné vlákno, ktoré ako prvé upriadol ešte na začiatku jari, keď začal pracne budovať sieť...

Niečo podobné platí i o žehnaní sa, keď veriaci na seba pravou rukou kladú znamenie sv. kríža.

Klaňanie sa Hospodu Bohu – príkaz č. 1 samého Hospoda Boha

V 1. Božom prikázaní (a nie nadarmo je prvé!) Hospod' Boh nariaďuje:

«Ja som Hospod' (=YHWH), Boh tvoj, ktorý ťa vyviedol z egyptskej krajiny, z domu otroctva. Nebudeš mať iných bohov okrem mňa! Neurobiš si modlu, ani ľubovoľnú podobu toho, čo je hore na nebi, dolu na zemi alebo vo vode pod zemou! Nebudeš sa im klaňať, ani ich uctievať, lebo ja, Hospod', Boh tvoj, som žiarlivý Boh, ktorý tresce neprávosti otcov na deťoch do tretieho a štvrtého pokolenia u tých, čo ma nenávidia, milosrdenstvo však preukazuje až do tisícého pokolenia tým, čo ma milujú a zachovávajú moje príkazy», (Ex 20,2-6).

Splnenie všetkých desiatich Božích prikázaní je pod hrozbou večného zatratenia záväzné pre spásu každého človeka. V 1. Božom prikázaní Boh povinne zaväzuje **klaňať sa** iba, iba, iba Jemu a len Jemu. Nikomu inému, iba Jemu. Každý človek by si mal položiť otázku:

— *Kedy sa ja klaniam Bohu??!... Klaniam sa ja vôbec niekedy Bohu??!*

Desať Božích prikázaní je ako desať míľnikov, ktoré ukazujú každému kresťanovi cestu do neba – teda k Hospodu Bohu, aby bol šťastným nielen tu na zemi, ale aj vo večnosti – v nebi. Klaňanie sa Hospodu Bohu je prvým a základným míľnikom, je prvou a základnou podmienkou vstupu do nebeskej blaženosti.

Eteria, cestovateľka po Jeruzaleme zo 4. st. píše, že keď v Jeruzaleme za onoho času episkop v cerkvi požehnával v mene Trojjediného Boha veriacich, každý sklonil svoju hlavu... (porov. Eteria, *Diario di viaggio*, Ediz. Paoline, Ancona, 1966, str. 120). **Klaňali sa Trojjedinému Bohu**. I keď to v zachovanej pasáži Eteria výslovne nespomína, brali na seba zároveň znak sv. kríža, aby bolo jasné, že sa neklaňajú človeku-episkopovi, ale Hospodu Bohu, ktorý ich cez episkopa požehnával. Tak to bolo v celej prvotnej Cirkvi. Pri každom spomenutí Presvätej Trojice sa ľudia **klaňali** Trojjedinému Bohu, vtelenému a ukrižovanému, berúc na seba znak sv. kríža.

Vy Rusnaci sa žehnáte pod každom vrbom...

Jedna Rusínka pôvodom zo severovýchodného Slovenska sa raz ponosovala svojmu gréckokatolíckemu rusínskemu svjaščenicovi, že keď bývala určitý čas u svojich detí v blízkom meste a tam pravidelne chodievala do rímskokatolíckeho kostola, miestny pleban sa raz na jej adresu vyjadril (výsmešne slovensko-rusínsky povedal):

— *Rusnaci sa žehnajú pod každom vrbom...*, – nechápavo, pohrdavo, ba pohoršene pritom krútil hlavou...

Žena sa totiž prežehnala-klaňala Bohu nielen pri každom spomenutí Presv. Trojice, ale aj, ako to u gréckokatolíkov býva zvykom, aj pred kostolom, prícestným krížom... V očiach plebana, ktorého škrelo, že nezapadla do rímskokatolíckeho latinského prostredia, to bolo «pod každom vrbom»... Pri každom prícestnom kríži totiž obyčajne rastú štyri, alebo keď nie štyri, tak aspoň dve starodávne lipy – po jednom i druhom jeho boku... Kňaz tieto vznešené stromy Slovanov úmyselne výsmešne nazval starými zohnutými oškľivými vrúbami... Diabol si poslúžil nepremýšľajúcim kňazom (vlkom v ovčej koži?), aby odradil veriacu-ovečku od žehnania sa – klaňania sa Hospodu Bohu.

Onen rímskokatolícky kňaz nerozumel, že keď Hospod' Boh ustanovil prvé Božie prikázanie, tým nielenže zakázal veriacim sa klaňať neexistujúcim vymysleným pohanským bôžikom alebo iným falošným bohom (kult tela, alkoholu, cigariet, ... drogám, peniazom či dokonca satanovi, viera v sny, astrológia, chiromantia – čítanie z ruky, kárt, liatie vosku, špiritizmus...), ale nariadil aj **povinnú poklonu**, ktorá prináleží len a len Jemu. Keď sa veriaci žehnajú pred krížom, tak sa malým **úklonom** hlavy **klaňajú** Hospodu Bohu, ktorý je na ňom znázornený a ktorého kríž je aj symbolom odvtedy, čo na ňom umrel Isus Christos za ľudské hriechy.

Protestanti (vôbec) – rímskokatolíci (dvakrát) – gréckokatolíci a pravoslávni (často)

Keď zavítal pápež Jána Pavol II. po „zamatovej revolúcii“ prvýkrát na Slovensko a dával z plošiny lietadla požehnanie, ktorýsi záber televíznej kamery zachytil, že sa všetci prežehnali, dokonca aj prítomní exkomunisti urobili na sebe akési háky-báky v snahe sa prežehnať, iba istý nemenovaný predstaviteľ tiež exkomunista (o ktorom bolo všeobecne známe, že bol pôvodne protestantom) sa neprežehnal. Faktom je, že protestanti sa pri svojich modlitbách nežehnajú, a teda ani Hospodu Bohu neklaňajú. Rímskokatolíci sa pod vplyvom protestantov obvykle pri modlitbe žehnajú len dvakrát, a to na začiatku a na konci modlitby.

Často sa žehnajú už len gréckokatolíci (v jednote s Rímom, niekedy hanlivo označovaní aj ako uniati) a pravoslávni. A aj medzi gréckokatolíckimi či pravoslávnymi na Slovensku je rozdiel od lokality k lokalite, podľa toho ako sú viac alebo menej zlatinšteni. «Na rusnakoch» na severovýchode Slovenska, kde sú menej zlatinšteni, sa žehnajú viac a inde smerom na západ stále menej a menej, ba poniektorí sa žehnajú už len tak, ako rímskokatolíci, či dokonca sa už nežehnajú-neklaňajú Hospodu Bohu temer vôbec – ako protestanti... Taká je totiž cesta záhuby: od gréckokatolíkov, cez rímskokatolíkov a protestantov k čarodejníctvu, horoskopom, mágii a nevere a následnému večnému zatrateniu.

Gréckokatolíci a pravoslávni sa totiž žehnajú (klaňajú Hospodu Bohu) nielen na začiatku modlitieb a na ich konci, ale aj počas nich, a to nielen, keď ich požehnáva (stále v mene Presv. Trojice!) *svjaščenic*, ale aj vtedy, keď vyslovujú alebo počujú mená troch Božích Osôb – Presvätej Trojice, alebo keď sa nejaká modlitba na česť Presvätej Trojice opakuje trikrát. Napríklad trikrát sa spieva voskresný tropár *Christos voskrese iz mertvych*, alebo trikrát opakované *Svjatyj Bože* (=Boh Otec), *svjatyj Kripkyj* (=Boh Syn), *svjatyj Bezsmertnyj* (=Boh Svätý Duch)..., či trikrát sa spieva... tropár na Vianoce: *Roždestvo Tvoje*... (vtedy sa žehnajú-klaňajú trikrát),... raz sa žehná pri každom trojnásobnom *Alliluja* a trojnásobnom *Hospody pomiluj* – ktoré sú vtedy zvlášť adresované každej Božej Osobe Trojjediného Boha (Hospody = Boh Otec pomiluj, Hospody = Boh Syn pomiluj, Hospody = Boh Svätý Duch pomiluj)... Okrem toho sa gréckokatolíci, ako bolo už vyššie naznačené, žehnajú i pred prícestnými krížmi, a to i vtedy, ak takýto kríž míňa autobus, či vlak, v ktorom sedia... Preto u niektorých neveriacich tým vzbudzujú pozornosť.

Istý veriaci muž s veľkým pohnutím rozprával svoj zážitok z Poľska:

— *Cestoval som preplneným autobusom v oblasti, kde ešte žijú gréckokatolíci-Rusíni-Lemkovia. Keď sme prechádzali popred akýsi prícestný drevený kríž, všetci v autobuse sa akoby na povel prežehnali! Všetci do jedného, ktorých pohyb som mohol zaregistrovať vo svojom zornom poli! Len dvaja z celého autobusu sme sa neprežehnali: ja a jeden, ktorý vo voľnej ruke držal tašku... – pokračoval zahanbene.*

Isus Christos hovorí jasne o verejnom vyznaní viery v Boha: «*Hovorím vám: Každého, kto mňa vyzná pred ľuďmi, aj Syn človeka vyzná pred Božími anjelmí. Ale kto mňa zaprie pred ľuďmi, bude zaprený pred Božími anjelmí*» (Lk. 12,8-9). A každé prežehnanie sa a klaňanie sa pred Hospodom Bohom (napr. kríž pri ceste – symbol Hospoda Boha) na verejnosti je vyznaním Boha pred ľuďmi...

V byzantskom obrade sa klaňanie Hospodu Bohu volá *metania*. Dnes sa rozoznávajú:

1.) metanie malé (poklona pri každom prežehnaní sa = mierny úklon hlavy);

2.) metanie stredné (hlbšia poklona až po pás, pri vstupe do cerkvi a pod. tak, že sa rukou dotkne až zeme, po ktorej následuje prežehnanie sa);

3.) metanie veľké (tzv. dozemné poklony = kláknúť si na kolená a dotknúť sa zeme čelom, potom sa postaviť a vo vzpriamenej polohe sa úctivo prežehnať); Tie sa robia napr. počas pôstnych dní sv. Štyridsiatnice (Veľkého pôstu), či aj každý deň v monastiroch alebo pri súkromných modlitbách (nikdy nie v nedeľu!) – všetko vždy spojené s prežehnaním sa, čím sa znamením kríža identifikuje presne adresát poklony – Trojjediný Hospod' Boh.

Klaňanie sa pravému Trojjedinému Bohu od klaňania sa iným bohom pohanov odlišuje znamením kríža

Modlia sa, a pritom klaňajú aj sektári, heretici, inoverci... Hlboké dozemné poklony tvoria aj hinduisti, budhisti, moslimovia ... a vôbec, tak robili i všetci pohanovia v staroveku... Jedine kresťania sa pri tom aj žehnajú. Znamenie kríža je vizitkou pravého náboženstva a viery v Trojjediného Hospoda Boha. Aj budhisti sa klaňajú jedinému bohu-Budhovi, aj moslimovia uctievať dozemnými poklonami jediného boha-Alaha..., avšak ani jeden z nich neexistuje. Existuje totiž len jeden jediný Boh Hospod' (= YHWH) Stvoriteľ neba a zeme,

ktorý je v troch Osobách. Kto nevyznáva Christa (Druhú Božiu Osobu) za Boha, nevyznáva ani Boha Otca: «*A Otec nikoho ani nesúdi, ale všetok súd odovzdal Synovi, aby si všetci ctili Syna tak, ako si ctia Otca. Kto si nectí Syna, nectí si ani Otca, ktorý ho poslal*» (Jn 5,22-23). Jemu sa klanáme s krížom nábožne urobeným našou pravou rukou, aby nás neodsúdil po našej smrti a aby sme sa dostali vďaka Jeho milosrdenstvu do neba.

Klaňanie sa na jedno koleno v rímskokatolíckych kostoloch až od 11. storočia

Pôvodne sa v celej sv. Cirkvi (aj na Východe aj na Západe) klaňalo Hospodu Bohu podobne ako dnes na Východe – metaním – úklonom hlavy, do pol pása, či až dotknutím sa hlavou-čelom zeme. V latinskej Cirkvi sa od toho postupne upúšťalo... Klaňanie na jedno koleno sa zaviedlo až v 11. storočí. Je to znak feudálnej podriadenosti prevzatý do kostolov zo stredovekých kráľovských a šľachtických dvorov (porov. knihu rímskeho dominikána a profesora rímskokatolíckej liturgiky na Pápežskej dominikánskej univerzite Angelicum: A. Gonzáles Fuente, *Dio all'incontro con l'uomo (Introduzione alla liturgia)*, Roma, 1990, str. 86)

o. Jozafát Vladimír Timkovič, OSBM
máj 2014, Košice, Slovakia
www.spravy.narod.ru